

САВЧЕНКО Михайло Пилипович

**РОЗВИТОК КУЛЬТУРНО-МОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ –
АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**

Розвиток української державності, системні зміни в усіх сферах, масштабність та новизна викликів обумовлюють необхідність розвитку громадянського суспільства в Україні.

Входження молодого покоління у глобалізаційний динамічний світ, у світовий інформаційно-культурний простір об'єктивно підносять роль проблеми формування та розвитку етнопонаціональних цінностей, полікультурних, громадянських компетентностей! особистості, проблему міжкультурної взаємодії. Головну роль у процесі суспільної, міжособистісної комунікації відіграє комунікативний компонент.

В основі культурної моделі поведінки мовців (комунікантів) лежать культурно-мовні цінності, які прищеплюють штучно, в освітньому процесі, в певному соціокультурному середовищі.

Розвиток культурно-мовних цінностей особистості розглядається як фактор збереження чистоти української мови як державної, культурної самобутності українського народу, етнічної ментальності, національних цінностей народу. Українська мова є визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, базовим системотвірним складником української громадянської нації. Особлива роль відводиться технологіям розвитку культурно-мовних цінностей індивіда.

Виявлено, що лінгвокультурологічна проблематика частково розглядається у межах лінгвокраїнознавства, етнолінгвістики, психолінгвістики, лінгвістичної філософії,

лінгвокультурології. На фоні національно-культурної картини світу, сформованої мовними чинниками, утверджуються образно-поняттєва структура конкретного етнокультурного простору.

Мовна картина світу – вироблене багатомовним досвідом народу і реалізоване засобами мовних номінацій зображення усього існуючого як цілісного і багатоаспектного світу. Мовна картина світу) слугує для людини не лише способом втілення світобачення, а й подекуди замісником цілого світу свідомості. Кожна мовна особистість має власну мовну картину світу, яка відображає національну мовну картину світу, що фунтується на системі значущих для етнонаціональної спільноти концептів.

3 грудня 2012 року Київська гімназія східних мов №1 здійснив у формі всеукраїнського рівня дослідно-експериментальну роботу за темою: «Реалізація інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів» (2012-2019 роки). У процесі реалізації завдань дослідно-експериментальної роботи розроблено Концепцію реалізації інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей в учнів.

Провідною ідеєю дослідження є положення про те, що культурно-мовні цінності — це система створених у певній мовленнєвій культурі усталених логіко-психологічних формулювань, висловлювань, способів організації думок, які дозволяють суб'єкту бути успішним у спілкуванні, діяльності, взаєминах з іншими особами [5, с. 169].

Розвиток культурно-мовних цінностей учнів розглядається як цілісна педагогічна система, яка забезпечує розвиток мовленнєвої, комунікативної культури особистості як невід'ємну складову індивіда; з точки зору формування національної умовної ідентичності, мовного світогляду, соціальних і моральних позицій на основі етнонаціональних, культурно-історичних цінностей українського, інших народів, мов яких навчаються гімназисти у сукупності основних принципів; історико-культурна спрямованість навчання та виховання учнів, що передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі історії та культури народів, які проживають в Україні, в англійських країнах, країнах Сходу; інтеграція навчальних предметів, що розвивають мовленнєву, комунікаційну компетентність учнів на засадах культурно-мовних цінностей особистості; ідентифікація і самоактуалізація мовної особистості комуніканта, заснована на включенні до змісту культурно-мовного виховання учнів знання про людину і суспільство, національні, загальнолюдські, європейські цінності, полікультурні компетентності, про природу, структуру і типологію людської комунікації, про зміст суміжних лінгвістичних галузей знань, про психологію мовного етикету, основи теорії мовної комунікації.

Основними напрямками розвитку культурно-мовних цінностей учнів є: політико-правовий, аксіологічний, інформаційний, мовно-комунікативний, національний мовно-культурний, іншомовний лінгвокультурний, полікультурний, етичний, етнопсихолінгвістичний за компетентнісного, особистісно орієнтованого підходів.

Визначені сфери культурно-мовної самоідентифікації: «Я – носій гуманістичної моралі», «Я – активний відповідальний громадянин України», «Я — носій культурно-мовних цінностей та морально-громадянських цінностей», «Я – успішний комунікант».

Література

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Мовленнєва комунікація: підручник / С. Абрамович, М. Чікарькова. Київ: ВД Дмитра Бураго. 2013. 460 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич. 2-ге вид., доп. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
3. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2019. С. 3.
4. Кизенко В., Савченко М. Особливості реалізації інноваційної моделі розвитку культурно-мовних і морально-громадянських цінностей учнів / В. Кизенко, М. Савченко // Директор школи, ліцею, гімназії. 2014. № 5-6. С. 56–60.
5. Савченко М. Науково-теоретичні підходи до розвитку культурно-мовних цінностей учнів у контексті дослідно-експериментальної роботи в гімназії / М. Савченко // *Дидактика: теорія і практика* : зб. наук. праць / Ін-т пед. НАПН України. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2016. С. 160–171.